

JÓZEF FIEMA

(1910-1979)

Profesor Józef Fiema urodził się 9 stycznia 1910 r. w Niepołomicach. Maturę uzyskał w 1928 r. w Gimnazjum Nowodworskiego w Krakowie. Po ukończeniu studiów prawnych w 1932 r. na Uniwersytecie Lubelskim w 1933 r. otrzymał tytuł magistra praw na Uniwersytecie Jana Kazimierza we Lwowie. Tamże, od 1 IX 1934 r. jako młodszy asystent wolontariusz, rozpoczął pracę dydaktyczną i naukową przy Katedrze Prawa Cywilnego, kierowanej przez prof. dra Romana Longchamps de Berier. Na stanowisko zastępcy asystenta powołany został 1 IX 1936 r., a 1 IX 1938 r. mianowany starszym asystentem. Równoległe odbył aplikację sądową, a następnie pracował w Zarządzie Miejskim Lwowa (1 XII 1936 — 15 II 1939 r.), m. in. na stanowisku sekretarza prezydenta miasta.

Praca dydaktyczna i zawodowa nie przeszkodziła Mu w zdobywaniu wiedzy z zakresu prawa cywilnego i w pracy naukowej. Opublikował w tym okresie kilka interesujących artykułów, a także obronioną w 1937 r. pracę doktorską pt. *O zaskarżaniu czynności dłużnika działanych ze szkodą dla wierzycieli* (Lwów 1937). Praca ta była zawsze wysoko ceniona, do dziś zachowała wartość i użyteczność, należy do klasycznych pozycji przedmiotu w polskiej literaturze. Pełniąc funkcje sekretarza redakcji „Przeglądu Prawa i Administracji”, publikował w nim wiele, zwykle krytycznych, recenzji, nie licząc notek bibliograficznych. Ten bogaty osiągnięciami okres działalności naukowej przerwała II wojna światowa.

W walkach września 1939 r. wziął udział jako dowódca plutonu w 14 pułku ułanów. Ranny, po leczeniu w szpitalu wojskowym w Warszawie, przebywał (10 II 1940 — 2 V 1945 r.) w oflagu (w Hadunary i Lubece). Pobyt w oflagu zaznaczył się także Jego udziałem w nauczaniu na tajnych kursach uniwersyteckich.

Po powrocie do kraju (w grudniu 1945 r.) rozpoczął pracę na Wydziale Prawa i Administracji Uniwersytetu Wrocławskiego, wpięrow na stanowisku starszego asystenta (od 1 II 1946 r.), następnie adiunkta (od 1 VI 1946 r.), zastępcy profesora (od 1 IX 1948 r.) i profesora nadzwyczajnego

(od 1 VII 1956 r.). W pierwszych latach z trudem odbudował z rozproszonych i zniszczonych w znacznym stopniu zbiorów bibliotek prawnych Wrocławia bibliotekę dla obu powstałych na Wydziale katedr prawa cywilnego. Przez wiele lat usilnie zabiegał też o uzupełnienie tego wielkiego, stanowiącego i dziś istotny składnik biblioteki wydziałowej, zbioru o polskie prawnicze książki i czasopisma z okresu międzywojennego, a także i starsze. W warunkach wrocławskich miało się to okazać decydujące dla rozwoju cywilistyki na Wydziale.

Okres pracy na Uniwersytecie Wrocławskim to także okres długoletniej aktywnej działalności politycznej i społecznej; 1 VI 1946 r. wstąpił do PPS, w grudniu 1948 r. stał się członkiem PZPR. Z tego tytułu pełnił wiele funkcji w instancjach partyjnych Wydziału, Uniwersytetu, województwa, był także zastępcą członka KC PZPR. Pełnił również liczne funkcje w ZZNP i w TWP.

Piastował wiele stanowisk organizacyjnych Wydziału i Uniwersytetu; był prodziekanem i dziekanem, członkiem Senatu i prorektorem. Przez wiele lat (1959-1968) był rektorem Wyższej Szkoły Ekonomicznej we Wrocławiu.

Wielokierunkowa była Jego działalność dydaktyczna. Zajmując się prawem cywilnym, w miarę potrzeb Wydziału wykładał w różnych okresach także prawo pracy, teorię prawa, filozofię prawa oraz — ostatnio — prawo obrotu uspołecznionego. Jako wieloletni kierownik Katedry Prawa Wyższej Szkoły Ekonomicznej prowadził i na tej uczelni działalność dydaktyczną.

Przez cały okres działalności we Wrocławiu Profesor był przede wszystkim kierownikiem jednej z katedr prawa cywilnego, a od 1969 r. dyrektorem Instytutu Prawa Cywilnego. Nieustannie troszczył się o kadrowy rozwój kierowanej placówki. W miarę potrzeby pozyskiwał doświadczonych pracowników naukowych z innych ośrodków. Przede wszystkim jednak kandydatów na asystentów z dużym wyczuciem wyszukiwał, także na potrzeby innych zakładów, wśród studentów Wydziału. Kierował się przy tym wyłącznie ich kwalifikacjami do pracy naukowej oraz walorami osobowymi. Stąd też musiał ich — i nie tylko ich — często bronić przed usunięciem z Wydziału.

Na szczególne podkreślenie zasługuje sprawowana z życzliwością opieka nad młodymi pracownikami naukowymi. Pod Jego to opieką ukończyło przewody doktorskie sześciu pracowników Katedry. Był recenzentem w wielu przewodach doktorskich i habilitacyjnych. Był inicjatorem w przewodach habilitacyjnych pięciu pracowników Katedry i Instytutu. Sprawując opiekę, był przede wszystkim wnikliwym i krytycznym czytelnikiem prac, zawsze szanującym odmienne poglądy, nawet bardzo młodych pracowników naukowych. Był także redaktorem wielu prac monograficznych, Serii „Prawo” Acta Universitatis Wratislaviensis oraz, tym razem wroc-

ławskiego, „Przeglądu Prawa i Administracji”. Pozwoliło to skorzystać z Jego szczerze udostępnianej bogatej wiedzy i głębokiej znajomości literatury prawniczej nie tylko Jego uczniom i współpracownikom, lecz także kolegom z Wydziału i spoza niego. Ta stała gotowość udzielania swej wiedzy innym jest najpełniejszym wyrazem osobowości Profesora Fiemy jako naukowca.

Alfred Klein, Jan Kosik